

TANÚGONDOZÁS AZ IGAZSÁGSZOLGÁLTATÁSBAN

**Készítette: Pákolicz Gabriella
bíróági ügyintéző
Kaposvári Törvényszék**

Tanúskodni nem kellemes dolog, sem büntető-, sem polgári ügyekben. Sokszor érheti azonban az embert sérelem, akár úgy, hogy bűncselekmény sértettjévé válik, esetleg szemtanúja lesz egy bűncselekménynek, de érdeksérelem nélkül is lehet bárki az eljárás szempontjából fontos tanú.

Ki is az a tanú? Tanúként az hallgatható ki, akinek valamely bizonyítandó tényről tudomása lehet.

Mind a polgári eljárásban, mind pedig a büntetőeljárásban azonosak a tanúk jogai, illetve kötelezettségei.

Aki polgári perben tanúkkal kívánja bizonyítani a tényállításait, meg kell jelölnie a bizonyítani kívánt tényeket, és be kell jelentenie a tanúk nevét, címét vagy pedig elő kell állítani a tanúkat.

A büntetőeljárásban a vádhatóságot terheli a bizonyítási kötelezettség. A bíróság azon tények vonatkozásában folytat le bizonyítást, amelyek a valóságnak megfelelő, hiánytalan és alapos tényállás megállapításához szükségesek. A gyakorlatban a bíróság által leginkább igénybe vett és sokszor legfontosabb bizonyítási eszköz a tanúvallomás.

A mai modern társadalomban az állam gyakorolja a büntetőhatalmat, szigorúan meghatározott törvényi keretek között. A büntetés célja a társadalom védelme és annak megelőzése, hogy a bűnelkövető vagy bárki más személy bűncselekményt kövessen el. Az állam büntetőjogi hatalmát a bíróságokon keresztül gyakorolja. Csak és kizárólag a bíróság jogosult arra, hogy törvényes keretek között valakinek a bűnösségét megállapítsa és vele szemben büntetést, vagy intézkedést alkalmazzon.

A büntetőeljárás egyik fontos alapelve a közvetlenség elve, ami azt jelenti, hogy a bíróság a tényállás megállapítása során csak azokat a bizonyítékokat veheti figyelembe, amiket a tárgyaláson megvizsgált. A tanúként megidézett személy ezért a vallomástétellel fontos állampolgári kötelezettségét teljesíti.

Jellemzően a tanúk sem a polgári, sem a büntetőeljárásban nem önszántukból vesznek részt, fogalmazhatnánk úgy is, hogy belekényszerülnek az eljárásba.

Az ő érdekükben 2006. január 1. napjától a Kaposvári Törvényszék Elnökének, dr. Ujkéry Csabának a kezdeményezésére Magyarországon elsőként Somogy megyében vezették be a tanúgondozás intézményét. 2006. évben ez kizárólag a megyei székhelyű bíróságon működött, majd 2007. január 1. napjától a megye területén működő városi bíróságokon is bevezetésre került. Ez jelentős mértékben megkönnyíti a tanúknak a bíróság előtti megjelenését, jogainak, kötelezettségeinek megismerését. A tanúgondozó felsőfokú végzettséggel rendelkező igazságügyi ügyintéző.

Mielőtt részletesen foglalkoznék a tanúgondozás intézményével, annak fontosságával, vizsgáljuk meg a tanúk jogait és kötelezettségeit, hiszen a tanúk jogállása ezek összességéből áll.

A tanú jogai:

- a vallomás összefüggő előadásának joga
- anyanyelvhasználati jog
- a vallomás leírásának joga
- szembesítés során kérdés-feltevés joga
- a rendbíróság elleni (halasztó hatályú) jogorvoslati jog
- egyes esetekben a tanúvallomás megtagadásának joga
- joga van a megjelenésével felmerült költségek bíróság általi megtérítéséhez.

A tanú kötelezettségei:

- megjelenési kötelezettség
- vallomástételi kötelezettség
- közreműködési kötelezettség
- igazmondási kötelezettség.

A tanúnak írásban küldött idézésnek mindig tartalmaznia kell, hogy az idézettnek mikor, hol és milyen minőségben kell megjelennie a bíróság előtt, az eljárási cselekmény várható időtartamát, a távolmaradás következményeire történt figyelmeztetést, valamint a vádlott nevét és az eljárás alapjául szolgáló bűncselekmény megjelölését.

A tanú megfelelő tájékoztatása érdekében a tanú idézése tartalmazza továbbá a bíróság épületének megközelítését, a bíróság honlapjának elérhetőségét, a tárgyalóteremben való magatartás elvárhatóságát, a jogairól és kötelezettségeiről tájékoztatást adó tanúgondozó referens elérhetőségét. A bíróság honlapján részletesen megtalálhatóak a Kaposvári Törvényszék épületeinek pontos címei, funkciói, az ügyfélfogadás rendje, a kapcsolattartó személy neve, székhelye, telefonszáma, valamint az általa adható tájékoztatások köre.

A kijelölt tanúgondozó referens feladatait kétféle módon látja el, egyrészt személyes megkeresések során, másrészt, ha a tanúk telefonon keresik fel kérdéseikkel. A tanúgondozó igyekszik minden kérdésre pontos választ adni annak figyelembe vételével, hogy konkrét ügyben érdemben nem nyilatkozhat, arra nem adhat tanácsokat és a tanú vallomásától nem beszélhet az őt megkereső tanúval.

A tanúgondozás bevezetésének egyik legnagyobb aggálya az volt, hogy a bírósági ügyintézőnek lehetősége van a tanúk befolyásolására, a gyakorlat azonban ezt nem igazolta, annál is inkább, mert a tanúgondozó nem ismeri a konkrét ügyeket.

A tanúgondozó a telefonszolgálat során az alábbiakról adhat tájékoztatást:

- a bíróság elérhetőségéről
- az igazolatlan távolmaradás következményeiről
- a távolmaradás kimentési módjáról
- költségtérítési lehetőségekről
- a kiskorúaknak a bíróság előtti megjelenésének kötelezettségeiről
- a tanú bíróság előtti megjelenése idejére, a felügyelet nélkül maradó gyermek megőrzéséről
- a tanúszoba igénybevételeének lehetőségéről.

A személyes találkozás során a kapcsolattartót a tanú felkeresheti hivatalos időben az irodájában és az alábbiakról adhat tájékoztatást:

- mindazon körülményekről, amelyekről telefonon is,
- általánosságban a tanú jogairól és kötelezettségeiről.

A tanúgondozó tartja a kapcsolatot a helyi bíróságok kinevezett tanúgondozóival, negyedévente beszámol a törvényszék elnökének a megkeresések és a tanúszoba használatának alakulásáról.

Sokszor előfordul, főként büntetőügyekben, hogy a tanú kellemetlen, kínos helyzeteknek van kitéve, hiszen elkerülhetetlen, hogy a vádlottal és hozzátartozóival találkozzék, esetleg velük együtt várakozzon a folyósón, ami valljuk be, elég kellemetlen szituáció. Előfordulhat, hogy a tanút megfenyegetik, esetleg befolyásolni kívánják a tanúvallomás megtételében. Számtalan alkalommal előfordult, hogy a tanúk gyermekei, akiknek felügyeletét a bírósági meghallgatás alatt megoldani nem tudták, sokszor órákon keresztül a folyósón várakoztak szüleikkel.

Míndezek elkerülése érdekében 2007. január 1. napjától a Kaposvári Törvényszéken – központi helyen - kialakításra került egy tanúszoba, mely alkalmas arra, hogy az azt igénybe vevők megfelelő körülmények között várakozhassanak, illetve a gyermekek a tanúgondozó és helyettese felügyelete mellett várhatják meg, míg szüleik tanúzási kötelezettségüknek eleget tesznek.

A tanúszobát igénybe venni csak abban az esetben lehet, ha az a tanú személyes biztonsága, vagy gyermekének ideiglenes megőrzése miatt indokolt. A tanúszobát előzetes bejelentés alapján a tanúgondozó bocsátja rendelkezésre a tanú kérelme alapján. Természetesen ez igen nagy felelősség, főként a konkrét ügyek ismerete nélkül nehéz eldönteni, hogy jogos-e a tanú kérelme a tanúszoba használatát illetően, hiszen kívülállóként nem tudja mérlegelni a tanúk félelmét, viszonyát a vádlottakhoz, illetve azok hozzátartozóihoz. A tanúgondozó ennek eldöntésére segítséget kérhet az ügyet tárgyaló bírótól.

A gyermekek felügyeletét elsődlegesen – amennyiben ez lehetséges – a hozzátartozókkal kell megoldani, hiszen a gyermek idegen helyen, idegen emberekkel kell, hogy várakozzon, sokszor órákig, amely egy gyermeknek igen nagy trauma. Amennyiben kísérő hozzátartozóval a gyermek felügyeletét nem lehet megoldani, a tanúgondozó a helyettesével, vagy annak távollétében megbízott személlyel közösen látja el a gyermek felügyeletét. A tanúszoba gyermekjátékokkal, gyermekheverővel, etetőszékkel felszerelt, így biztosított a gyermek figyelmének elterelése azon időszak alatt, míg a szülőjére várakozik.

A tanúszoba igénybevétele esetén előzetesen értesíti a portaszolgálatot az illető személy várható érkezéséről, valamint tájékoztatja eljáró bírót, hogy a tanú a tanúszobában fog várakozni. Amikor a tanú megérkezett, a szolgálat értesíti az ügyintézőt, aki a tanúszobába kíséri az igénylőt.

A tanú távozását követően a portaszolgálat értesíti a tanúgondozót, aki a tanúszobát ellenőrzi és bezárja.

Amennyiben a tanúnak rendőri védelemre van szüksége, az illetékes rendőrhatóságot erről értesíti.

A tanúszoba:**A tanúgondozási tevékenység alakulása**

	Telefon	személyesen	levélben	tanúszoba	Összesen
2006. év	353	26	8	33	420
2007. év	542	64	31	90	727
2008. év	574	58	23	128	783
2009. év	574	36	29	72	711
2010. év	638	70	51	62	821

*A táblázat a Somogy megye területén működő városi bíróságok összesített adatait tartalmazza

Jellemzően az ügyfelek inkább a telefonon történő ügyintézészt részesítik előnyben, személyesen inkább akkor jelennek meg a bíróságon, amikor segítséget kérnek beadványok megfogalmazásában, illetve a megírt beadványokat, igazolásokat személyesen hozzák be azért, hogy megnyugodjanak, az megfelelő a bíróság számára.

Év	Tanúszobát igénybevevők száma (fő)	Gyermekfelügyelet száma	Vádlott távollétében történő kihallgatásukat kérték (fő)
2006. év	51	4	4
2007. év	82	2	5
2008. év	111	5	7
2009. év	59	4	9
2010. év	45	14	16
2011. nov.30-ig.	41	29	11

*A táblázat csak a Somogy megyei székhelyű bíróságok összesített adatait tartalmazza

A számadatokból jól látható, hogy nő az igény a gyermekfelügyeletre, valamint egyre többen kérik, hogy a bíróság a vádlottak távollétében hallgassa ki őket tanúként. A gyermekfelügyelet száma nem igazodik a gyermekek számához, hanem azt tükrözi, hogy az ügyintézők hány alkalommal vigyáztak gyermekre, vagy gyermekekre. Előfordult ugyanis olyan alkalom, amikor a tanúszobában egyszerre 6 kisgyermekre vigyázott a tanúgondozó és a helyettese.

A legjellemzőbb kérdések a megkeresések tükrében

A legtöbb megkeresés amiatt érkezik, hogy a tárgyaláson a tanú a kijelölt időpontban – egyéb elfoglaltsága miatt – megjelenni nem tud. Ilyenkor nem elégséges, hogy a távolmaradását a tanúgondozónak bejelentette.

A tanú részére megküldött idézés tartalmazza, hogy ha a tanú az idézés ellenére nem jelenik meg és ezt előzetesen, mielőtt az akadály tudomására jut, haladéktalanul, vagy az akadály megszűnése után nyomban alapos okkal nem igazolja, vagy engedély nélkül eltávozik, illetőleg önhibájából olyan állapotban jelenik meg, hogy nem hallgatható ki, a bíróság elővezetését rendelheti el, vagy ezer forinttól – ötszázezer forintig terjedő rendbírással sújthatja és a meg nem jelenéssel, illetőleg eltávozással okozott költség megtérítésére kötelezi.

A figyelmeztetésből egyértelműen következik, hogy a tanúnak a távolléte okát igazolnia kell. Ez lehet orvosi igazolás, előre lefoglalt út, repülőjegy, vagy szállás visszaigazolásának másolata, hivatalos ügyben a munkáltató igazolása, tanfolyamon részvétel, vagy konferencia esetén meghívó, illetőleg tematika csatolása, stb. Ezért a tanúgondozó minden esetben felhívja a tanút, hogy távolléte irásban – ügyszámra történő hivatkozással – jelentse be az eljáró bíróságnál és csatolja a távollétének alapos okát alátámasztó igazolást.

Nagyon sok a megkeresés azért, mert a tanút a munkáltatója nem engedi el a tárgyalásra. A mai gazdasági viszonyok között teljesen érthető, hogy mindenki félti a munkahelyét, nem mer a munkáltatójától elkéretőzni.

Több munkáltató nincs tisztában azzal, hogy a tanúzás állampolgári kötelezettség. A Munka Törvénykönyvének 107.§ a.) pontja szerint mentesül a munkavállaló a munkavégzési kötelezettsége alól, amíg állampolgári kötelezettségét teljesíti. Az ehhez fűzött magyarázat pedig első helyen emeli ki állampolgári kötelezettségként a tanúként bírósági tárgyaláson való megjelenést.

Éppen ezért a tanú nem hivatkozhat alapos okkal a munkavégzési kötelezettségére. Tanúgondozónak ezt ismertetnie kell a tanúval, valamint tájékoztatni arról, hogy a bíróság igazolást ad, hogy ő a tárgyalás időpontjában a bíróságon megjelent, amit a munkáltatója köteles elfogadni.

Korábban már leírásra került, hogy a tanúgondozó nem adhat tájékoztatást folyamatban lévő ügyekben, így a sokszor felháborodott ügyfeleket megpróbálja rávezetni arra, hogy miért is kell a bíróságon tanúként megjelenniük. Általában elegendő feltenni a kérdést, hogy volt-e a közelmúltban a rendőrségen tanúként meghallgatva. Amennyiben volt és csak egy alkalommal, valószínű, hogy az az ügy érkezett bírósági szakaszba, ezért kell a bíróságon megjelennie. Amennyiben a tanú állítja, hogy ő a rendőrségen sem volt tanúként kihallgatva, akkor a tanúgondozó felhívja a tanút, hogy az idézésben megjelölt helyen és időben a tárgyaláson jelenjék meg, eljáró bíró tájékoztatni fogja arról, hogy milyen ügyben és miért kerül sor az ő tanúkenti kihallgatására.

Polgári ügyekben a tanúkat általában a peres felek jelentik be, ezért a polgári ügyekben idézettek már a tárgyalást megelőzően a peres felektől tudomást szereznek arról, hogy a tárgyaláson meg kell jelenniük, így polgári ügyekben nem jellemző, hogy az ügyekről érdeklődjenek.

Ezzel kapcsolatban még megjegyzendő, hogy a tanúk több esetben panaszkodtak arról, hogy a nyomozóhatóságtól arra kaptak ígéretet kihallgatásuk előtt, ha elmondják, mi történt, többet sehol nem kell megjelenniük és vallomást tenniük. Emiatt a tanúk félretájékoztatva érzik magukat, és ez a hatóságokba vetett bizalom megrendüléséhez vezethet. Ilyen esetben a tanúgondozó feladata elmagyarázni azt, hogy az eljárás nyomozati szakaszában általában tényleg elegendő csak egyszer megjelenniük a rendőrségen, azonban ha vádemelésre kerül sor, akkor az eljárás bírósági szakaszában a tanúvallomásukat a bíróság előtt is meg kell ismételniük. Nyilván ez a félreértés elkerülhető lenne, ha a tanúk már a nyomozás során megfelelően tájékoztatva lennének az eljárás menetéről, kiemelve azt, hogy mi történik az ügyben, ha vádemelésre kerül sor.

Miután az erre panaszkodó tanúk száma jelentős volt, a tanúgondozó ezen hibás rendőrségi gyakorlatot jelezte a Kaposvári Törvényszék Elnökének, aki tájékoztató levelében kérte a Somogy Megyei Rendőr-főkapitányság Vezetőjét, hogy szakmai értekezletükön foglalkozzanak ezen jelzéssel.

A tanúk számára a másik nagy probléma a tárgyalás helyszínére történő utazás. Ennek két fő oka van. Az egyik az, hogy a tárgyaláson a tanú azért nem tud megjelenni, mert nem tudja megelőlegezni az utazás költségét. A másik ok pedig az, hogy a tömegközlekedési viszonyok között nem tudják megoldani, hogy a tárgyalás kitűzött időpontjára a bíróságra érjenek. Sokan panaszkodnak arról, hogy az ügyben igazán érdemleges dolgot mondani nem tudnak, kár őket nem érte, viszont az utazás tetemes költséget ró rájuk, egyébként is minnek utazzanak több száz kilométert azért a néhány mondatért, amit el tudnak az ügyvel kapcsolatban mondani.

A tanúnak joga van arra, hogy a megjelenésével felmerült költségeit, kiadásait a bíróságtól igényelje.

Az igazságügyi és rendészeti miniszter 14/2008. (VI.27.) IRM. rendelete rendelkezik a tanúk költségtérítéséről. Eszerint a tanú jogosult útiköltségre, szállásköltségre, ellátási költségre, és a munkából kiesett időre költségtérítésre.

Az útiköltség a tanú lakóhelyéről – tartózkodási helyéről – a kihallgatás helyére való utazással és a visszautazással ténylegesen felmerült és igazolt költség.

A tanú részére a vasúti másodosztályú menettérti jegy árát, a helyközi buszjárat menettérti jegy árát és a helyi tömegközlekedési eszköz, illetve komp visszaútra is számított viteldíját kell megtéríteni.

Gépjármű igénybevétele esetén útiköltségként a gépjármű motorjának hengerűrtartalma szerint a külön jogszabályban meghatározott üzemanyag-fogyasztási alapnorma átalány figyelembevételével, közúton, a tanú lakóhelye (tartózkodási helye) és a kihallgatás helye alapján a legrövidebb oda-vissza útra a km-távolság és az APEH által közzétett hivatalos üzemanyagár szorzatát, valamint a parkolási díjat kell megtéríteni. A gépjármű motorjának

hengerűrtartalmát és hajtóanyagának fajtáját a jármű forgalmi engedélyének bemutatásával kell igazolni. Amennyiben ugyanarra a kihallgatásra több tanú egy gépjárművel utazik, az útiköltséget csak az egyikük esetében lehet megtéríteni. Ezért minden érdeklődő tanú figyelmét fel kell hívni, hogy a gépjármű forgalmi engedélyét a tárgyalóterembe vigyék magukkal, mert annak hiányában az útiköltség ily módon történő elszámolása nem lehetséges.

Légijármű használatával felmerült költség csak akkor téríthető meg, ha a tanút külföldről idézték a kihallgatásra. Légijármű igénybevételekor a turistaosztályú jegy illetékkel számított összegét lehet megtéríteni. Ezeken túl más közlekedési eszköz használatával felmerült költség akkor téríthető meg, ha az igénybevételét célszerűségi vagy takarékosági szempont, illetve a távolságra, közlekedési viszonyokra és a tanú állapotára figyelemmel a kihallgatás megtartásához fűződő érdek indokolja.

A vasúti, a légijármű, valamint egyéb közlekedési eszköz – kivéve a gépjármű – igénybevételét igazoló jegy, vagy viteldíjról szóló számla bemutatásával kell igazolni.

Amennyiben a tanú kihallgatása olyan időpontban kezdődik, amikor a kihallgatás napján az odautazásra az éjszakai órákban (23 óra és 5 óra között) kerülne sor, a tanú részére kereskedelmi vagy fizetővendéglátó szálláshely költségét lehet megtéríteni. E szállásköltségként a számla szerinti, de legfeljebb a munkaviszony alapján megállapított öregségi nyugdíj legkisebb összegének egynegyedével megegyező összeg téríthető meg vendégéjszakánként. Igazolt szállásköltségként nem vehető figyelembe a szálláshoz kapcsolódó egyéb ellátással és szolgáltatással felmerülő költség.

Szállásköltség akkor is elszámoltatható, hogy a kihallgatás olyan időpontban végződik, hogy a tanú hazautazására az éjszakai órákban kerülne sor, illetve a tanú megjelenése egymást követő napokon szükséges és a kihallgatásról való hazautazásra vagy a következő kihallgatásra való visszautazásra a kihallgatás napján az éjszakai órákban kerülne sor. A szállásköltséget a szálláshely által kiállított számla bemutatásával kell igazolni.

A tanú részére ellátási költséget kell fizetni, ha a tanú szállásköltség megtérítésére jogosult vagy a lakóhelyéről (tartózkodási helyéről) a kihallgatás helyére való oda- és visszautazás, valamint a kihallgatás együttes időtartama egy napon belül a 6 órát meghaladja. Az egy napra eső ellátási költség a nyugdíjminimum 3 %-a. (Jelenleg: 855,- Ft/nap)

Azt a tanút, aki a kihallgatás miatt munkából kiesett időre távolléti díjra nem jogosult, költségtérítésként a munkából kiesett időre – ideértve az utazással eltöltött időt is – óránként a nyugdíjminimum 1,5 százalékával megegyező összegű költségtérítés illeti meg. (Jelenleg: 427,5,- Ft/óra) Ennek megállapításához szükséges a munkavégzésre irányuló jogviszonyról szóló okirat bemutatása, továbbá a tanúnak nyilatkoznia kell arról, hogy a munkából kiesett időre távolléti díjat nem kap.

Ezen költségeket a kiskorú, vagy az állapotánál fogva önállóan megjelenni nem képes tanút kísérő személy részére is meg kell téríteni. Kísérőként a költségtérítés igénybevételére csak egy személy jogosult.

Miután a jogszabály széles körben szabályozza a tanú utazásával és a felmerült költségeinek megtérítésével kapcsolatos lehetőségeket, ezért a tanú távolmaradásának alapos oka nem lehet a költségek hiányára történő hivatkozás. Tény, hogy a mai gazdasági helyzetben sokszor előfordul, hogy az emberek napi megélhetési gondokkal küzdenek, mégis a tapasztalatok azt mutatják, hogy megfelelő tájékoztatást követően a tanúk megnyugodnak, hogy felmerült költségeiket megtérítik.

Amikor a tanúk az útiköltség megtérítéséről érdeklődnek, minden esetben tájékoztatni kell őket, hogy útiköltségigényüket a tárgyaláson jelentsék be, mert annak megtérítésére a tárgyalás befejezése, illetve berekesztése után már nincs lehetőségük. Ugyanis volt arra példa, hogy a tanú napokkal a tárgyalást követően telefonált, elfelejtett útiköltséget kérni.

Előfordulhat azonban az is, hogy a megjelenéssel felmerült költség és a bíróság által megállapított költség nem egyezik meg, hiszen a bíróság az üzemanyagköltség elszámolása során az APEH által adott hónapra közzétett hivatalos üzemanyag árát veszi figyelembe, amely az általános üzemanyagár-emelkedést tekintve, nem mindig fedi az aktuális üzemanyagárat, nem beszélve a benzinkutak árainak sokszor 10-15,- forintos árkülönbözetéről.

Problémaként merült fel már nem egy esetben, hogy a tanú munkáltatói igazolással rendelkezik, nyilatkozni is tud arról, hogy távollétére díjazásban nem részesül, viszont megütközve szembesül azzal a ténnyel, hogy a bíróság által megállapított költségtérítés messze elmarad a munkáltató által kifizetett járandóságtól.

A tanúgondozó feladata az, hogy kellő türelemmel és empátiával kezelje tanúk jogos felháborodását mégis úgy, hogy közben a tanú érezze, hogy fontos, a tanúvallomás-tételt vállalnia kell még abban az esetben is, ha ezért sokat kell utaznia, más terveit, családi kötelezettségeit háttérbe kell szorítani, esetleg a jogszabályi költségtérítés miatt anyagi veszteség éri.

A törvény lehetőséget ad arra, hogy a tanú megkeresett bíróság útján, illetve írásban tegyen tanúvallomást. Amennyiben a tanúk tanúgondozó felé jelzik, hogy ezen lehetőségek valamelyikével élni szeretnének, úgy a tanúgondozó felhívja őket, hogy ezirányú kérelmüket írásban nyújtsák be az eljáró bíróságnak, hiszen ezek engedélyezéséről az eljáró bíró dönt.

Sok esetben előfordul, hogy a tanúk azért nem akarnak eljönni a tárgyalásra, mert a vádlott a hozzátartozójuk és számukra kellemetlen az igazságot elmondani.

A törvény szerint megtagadhatja a tanúvallomást

- a terhelt hozzátartozója,
- az, aki magát vagy hozzátartozóját bűncselekmény elkövetésével vádolná, az ezzel kapcsolatos kérdésben, akkor is, ha a hozzátartozói minősége alapján nem tagadta meg a vallomástételt, illetve
- aki foglalkozásánál vagy közmegbízatásánál fogva titoktartásra köteles, ha a tanúvallomással a titoktartási kötelezettségét megsértené, kivéve, ha ez alól a külön jogszabály szerint jogosult felmentette, vagy külön jogszabály szerint a bíróság, az ügyész, illetőleg a nyomozó hatóság megkeresésére a titoktartási kötelezettség alá eső adat továbbítása a felmentésre jogosult számára kötelező.

Azonban annak vizsgálata, hogy a telefonon vagy személyesen érdeklődő tanú a vádlottal milyen hozzátartozói viszonyban áll, nem a tanúgondozó feladata, ezért minden ilyen esetben felhívja a tanút, hogy a tárgyaláson kötelező megjelennie, eljáró bíró a hozzátartozói viszony vizsgálatát követően tájékoztatni fogja arról, hogy a mentességi joga fennáll-e, vagy sem.

Számos esetben keresik fel a tanúgondozót azért, mert az ügyben félnek tanúvallomást tenni, sok esetben a vádlottak, illetve hozzátartozóik részéről fenyegetés érte őket, ezért nem kívánnak a tárgyaláson megjelenni. Sok az olyan tanú, aki nem szeretné, hogy kiléte a vádlottak előtt ismertté váljon, az eljárás során kérte is nevének és adatainak zártan történő kezelését.

Ilyen esetekben a tanúgondozó felhívja a tanúkat a tanúszobában történő várakozás lehetőségére. Ez esetben a tanúknak nem a folyósón kell várakozni a vádlottakkal és az őket kísérő hozzátartozókkal, hanem egy erre kialakított zárt helyen, így elkerülve az esetleges találkozást. Természetesen ilyen esetben a tanúgondozó felhívja a tanúk figyelmét arra, hogy ez nem jelenti azt, hogy a vádlottakkal a tárgyalóteremben nem fog találkozni. Amikor a tanúk ezzel szembesülnek, az esetek döntő többségében kérik annak lehetőségét, hogy a

vádlottak távollétében tehessenek tanúvallomást. Ilyenkor minden esetben tájékoztatni kell a tanút arról, hogy ennek lehetőségéről az eljáró bíró – és nem a tanúgondozó – dönt. E kérés rögzítését követően tanúgondozó megkeresi eljáró bírót és tolmácsolja felé a tanú kérését, valamint azt, hogy a tanú a kihallgatásáig a tanúszobában fog várakozni.

Ritkán ugyan, de előfordul, hogy súlyos fenyegetettség miatt a tanúgondozónak úgy kell megoldani a tanúk tárgyalóterembe jutását, hogy őket a vádlottak és a hozzátartozóik ne lássák. Ilyenkor a biztonsági szolgálat igénybevételével a tárgyalóterem előtti folyosót a biztonsági őr kiüríti, ezzel lehetővé válik, hogy a tanú anélkül jusson be a tárgyalóterembe, hogy őt azonosítani lehessen.

Két esetben a tanúgondozó szemtanúja volt, hogy a bíróság folyosóján a sértettet atrocitás érte. Egy esetben a vádlott fenyegette meg az ügy sértettjét, a másik esetben – szabálysértési ügyben – az eljárás alá vont személy sértegette, molesztálta sértettet. A tanúgondozó mindkét esetben fellépett, a sértetteket a tanúszobába kísérte és jelezte eljáró bírónak, hogy a sértettek a továbbiakban a tanúszobában várakoznak.

Itt jegyezném meg, hogy nagyon sok a megkeresés a tanúszoba használatát illetően, mert a tanúk nincsenek tisztában azzal, hogy ez a lehetőség mit is takar. Ilyenkor kell a tanúgondozónak elmondania, hogy milyen esetben van lehetőség a tanúszoba igénybevételére, annak mi a célja, mik az előnyei. A tanúszoba igénybevételének lehetősége korábban már részletezésre került. Elsősorban a tanú dönt arról, hogy igénybe kívánja-e venni a bíróság által nyújtott ezen lehetőséget, majd ezt követően kerül sor a tanúgondozó által intézkedés megtételére.

Sokszor előfordul az is, hogy a tanúk azért keresik meg az ügyintézőt, mert szeretnék kérni nevüknek, személyi adataiknak zártan történő kezelését. Erre még akkor is lehetőségük van, ha a nyomozati eljárás során azt nem kérték, de minden ilyen esetben fel kell hívni a figyelmüket arra, hogy adataik csak a bírósági eljárástól kerülnek zártan kezelésre, mert a nyomozati iratokat visszamenőlegesen a bíróság nem javíthatja, gyakorlatilag tehát kérésük

ily módon okafogyottá válik. Kivételt képeznek azon tanúk, akik csak a bírósági eljárás során kerültek, kerülnek tanúként kihallgatásra.

Amikor a tanú azért keresi meg a tanúgondozót, mert a tárgyalás idejére nem tudja kiskorú gyermeke felügyeletét megoldani, tájékoztatni kell arról, hogy a tanúvallomásának megtétele idejére a gyermeke felügyeletéről a bíróság a tanúszobában gondoskodik, ez ne legyen akadálya a tanúkenti kihallgatásának. Sokan élnek is ezzel a lehetőséggel.

Vannak azonban olyan emberek, akik még a tájékoztatást követően sem hajlandóak a tárgyaláson megjelenni, semmit nem tesznek annak érdekében, hogy a bíróság távollétüket kimentettnek tekintse, tudatuk nem fogja át, hogy milyen súlyos jogkövetkezményei lehetnek távolmaradásuknak. Az eljárás rendjének biztosítására több lehetőség is a hatóság rendelkezésére áll.

Ilyen a rendbírság, az elővezetés és a testi kényszer alkalmazása.

A rendbírság a rend fenntartása érdekében, vagy eljárási kötelezettségek megszegése miatt szabható ki, összege ezer forinttól kétszázezer forintig, különösen súlyos, vagy ismételt esetben ötszázezer forintig terjedhet.

Az elővezetés összege 450,- Ft/km, minimum 7.000,- Ft.

Testi kényszer alkalmazható tanúval szemben is, ha megalapozottan feltehető, hogy az eljárási cselekmény biztosítása vagy bizonyítási cselekmény foganatosítása céljából szükség.

Hiába a figyelmeztetés a meg nem jelenés jogkövetkezményeire, sokan nem veszik komolyan. Amikor azonban a következő tárgyalásra az idézést már rendbírságot kiszabó végzéssel együtt kapják, némely esetben meg nem engedett hangnemben juttatják véleményüket kifejezésre.

Ilyen esetekben a tanúgondozó megpróbálja a tanút megnyugtatni, majd ennek sikertelenségét követően joga van arra, hogy felhívja: megfelelő hangnemben beszéljen, és ha ez sem talál meghallgatásra, megszakíthatja a beszélgetést. Ez a lehetőség a tanúgondozó részére minden olyan esetben fennáll, amikor az ügyfél nem megengedett magatartást, hangnemet tanúsít. A legtöbb tanú azonban belátja tévedését, és segítségért fordul az ügyintézőhöz a végzés elleni fellebbezés megfogalmazása érdekében.

Sok a megkeresés azért, mert a tanú elvesztette idézését, más időpontra emlékezett, elnézte az időpontot, vagy egyszerűen megfeledkezett arról, hogy bírósági tárgyaláson kellett volna megjelennie. Ilyenkor általában kétségbeesetten telefonálnak, a tanúgondozótól várják a segítséget, aki tájékoztatja őket a teendőikről.

Amennyiben erre személyes megkeresés alkalmával kerül sor, úgy a tanúgondozó segít a beadvány megfogalmazásában, majd azt eljuttatja az illetékes irodának.

Többször volt már arra példa, hogy a tanú azért kért segítséget, mert elindult ugyan a tárgyalásra, azonban a városban eltévedt. Ilyen esetekben telefonon keresztül, néha egészen a bíróság bejáratáig navigálta az ügyintéző az eltévedt tanúkat.

Amikor az ügyintézőt azért keresik meg, mert a tanú elvesztette az idézését, megkeresésre kerül az illetékes lajstromiroda, majd a tanút tájékoztatni kell a bírósági tárgyalás pontos időpontjáról.

Egyéni vállalkozókra jellemző, hogy azzal a problémával keresik fel a tanúgondozót, egyedül dolgoznak az üzletben, a boltot órákra nem tudják bezárni, mert a forgalomkiesést nem engedhetik meg maguknak. Minden ilyen esetben megfelelő kompromisszumot keres a tanúgondozó, próbál a tanúval olyan megoldást találni, hogy a tanúnak a lehető legkevesebb kára keletkezzék a kiesés miatt. Általában elegendő, ha az eljáró bíró lehetőséget ad arra, hogy a tanú elsőként kerüljön kihallgatásra. Arra is volt már példa, hogy egy üzlet összes dolgozója egy időpontra volt idézve. Eljáró bíró tanúgondozó megkeresését követően

átütemezte a tanúk kihallgatásának időpontját, hogy meg tudják oldani azt, hogy mindig legyen valaki az üzletben.

A legtöbb ember számára ismeretlen, hogy zajlik le egy tárgyalás. Sokan keresik meg a tanúgondozót azért, hogy tájékoztatást kérjenek a tárgyalásról, a tárgyalás menetéről. A megfelelő tájékoztatást követően általában megszűnik a tárgyalás okozta stressz, feszültség, amely kihatással lehet a megfelelő tanúvallomás megtételére.

Előfordult, hogy azért telefonálnak az idézettek, mert a kitűzött időpontra nem tudnak a bíróságon megjelenni, de a hét bármely más napján szívesen eleget tesznek kötelezettségeiknek. Ebből is látszik, hogy számukra mennyire ismeretlen a bírósági eljárás mikéntje. Ez esetben tájékoztatni kell őket, hogy a bírósági tárgyalás milyen módon zajlik, annak kik a szereplői és miért abban az időpontban kell megjelenniük, amikor a bíróság őket idézte.

Számos olyan kérdésben is megkeresik a tanúgondozót, amely kérdés megválaszolása, a probléma megoldása nem tartozik a feladatkörébe. Ez esetekben is megfelelő tájékoztatást nyújt, hogy az ügyfél hová forduljon, vagy hívását a megfelelő ügyintézőhöz kapcsolja.

Összegezve tehát megállapítható, hogy a tanúgondozó referens kapocs az igazságszolgáltatás és a tanúk között. Munkájával tehermentesíti az amúgy is túlterhelt ügyfélfogadó irodákat, azokkal napi szintű kapcsolatban áll, közvetítve a tanúk által felvetett problémákat, az azokra született megoldásokat. Munkája sokrétű, minden nap új kérdésekkel és megoldásra váró feladatokkal kell szembesülnie, de úgy gondolom, hogy a hatékonyabb ítélkezés érdekében, a polgárbarát bíróságok kialakításában nélkülözhetetlen feladatai vannak. A tanúgondozás intézményére egyre nagyobb igény van, eredményesen működik, elősegítve ezzel az igazságszolgáltatás működését, a tárgyalások hatékonyságát. E célok érdekében szükség volna a Kaposvári Törvényszék Elnökének kezdeményezését országos szintre kiterjeszteni és minden bíróságon bevezetni.